

23.9.2008

Dnro 2120/4/07

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Esittelijäneuvos Riitta Länsisyrjä

NEUVONNAN JA SELVITYKSEN PUUTTEELLISUUS ULOSOTOSSA

1 KANTELU

Kantelija arvostelee Helsingin ulosottoviraston kihlakunnanvoudin A:n ja avustavan ulosottomiehen (nykyisin kihlakunnanulosottomies) B:n menettelyä hänen velkansa perinnässä. Kantelija katsoi, että A oli laiminlyönyt ulosottolain 1 luvun 7 §:n mukaisen valvontavelvollisuutensa B:n täytäntöönpanotoimien asianmukaisuuden seurannassa. A ja B olivat menettelleet vastoin ulosottolain 1 luvun 19 §:n ja 1 luvun 20 §:n vaatimuksia ulosoton joutuisuudesta, tehokkuudesta ja tarkoituksenmukaisuudesta. Kantelijaa tai tämän työnantajaa ei ollut ohjeistettu asianmukaisesti silloin, kun kantelijan velka oli ollut vielä perinnässä ulosottoviranomaisella. Kantelijan ja tämän työnantajan esittämiin kyselyihin ei ollut vastattu siten, kuin kohtuudella voidaan viranomaiselta tällaisessa tilanteessa edellyttää.

Kantelija arvosteli A:ta ja B:tä siitä, että hänen B:lle lähettämäänsä sähköpostiviestiin ei ollut vastattu riittävällä tarkkuudella eikä B ollut vielääkään kantelun teko aikaan vastannut hänen täsmennyspyyntönsä.

Ulosottoviranomainen ei kantelun mukaan ollut pitänyt riittävästi huolta ulosottorekisteritietojen virheettömyydestä, kun velallisen osoitetietoja ei ollut onnistuttu selvittämään eikä kantelija ollut saanut kotipaikkaansa Saksaan tietoa vireillä olevasta ulosotosta ennen hänen palkkansa ulosmittaustalouksessa 2005.

Kantelija kummeksui myös sitä, että hänet oli todettu varattomaksi, vaikka hänellä oli ollut jatkuvasti Suomesta muuton jälkeen suomalainen työnantaja ja säännölliset tulot.

3 RATKAISU

3.1 Selvityspyyntöön vastaaminen

Tuolloin voimassa olleen ulosottolain 1 luvun 20 §:n mukaan ulosottomiehen tulee tiedustelun johdosta ja havaitessaan tilanteen niin vaativan omatoimisesti ilmoittaa velalliselle tämän oikeudesta pyytää ulosoton määrän rajoittamista sekä antaa asianosaisille tarvittaessa muuta ohjausta ulosottoasiassa ja tietoja täytäntöönpanon vaiheista samoin kuin muista asianosaisille merkityksellisistä seikoista.

Selvityksen mukaan kantelijan asiamies oli lähettänyt B:n sähköpostiosoitteeseen 24.4.2007 tiedustelun nyt kysymyksessä olevan Helsingin käräjäoikeuden 23.7.1997 antamaan yksipuoliseen tuomi-

oon perustuvan saatavan perintätoimista. Hän oli numeroinut 16 erillistä perinnän hoitamiseen liittyvää kysymystä, jotka koskivat seuraavia ulosoton toimenpiteitä: asian kirjaaminen, vireilletuloilmoituksen lähettäminen, mahdolliset yhteydenotot velalliseen, määräaikaismoituksen lähettäminen, varattomuusesteen perusteet ja sovelletut lainkohdat.

Avustava ulosottomies B oli laatinut vastauksen asiamiehelle 15.5.2007 ja kihlakunnanvouti A oli lähettänyt sen asiamiehelle 18.5.2007. Tämä vastaus sisälsi ainoastaan selvityksen velallisen ulosotossa olleesta osoitteesta, johon maksukehotus oli lähetetty ja selvityksen varattomuusesteen toteutamisesta edeltäneistä seikoista.

Edellä mainittua lainkohtaa koskevassa hallituksen esityksen perusteluissa (HE 216/2001 vp) todetaan, että asianosaisille annetaan riittävästi tietoa silloin, kun tiedon antamiselle ei ole estettä. Avoimuudella on tässä laajempi merkitys kuin asianosaisjulkisuudella. Ei ole riittävä, että asianosainen saa pyytäessään tiedon, joka on asianosaisjulkinen, vaan asianosaisten tiedontarvetta tulee pyrkiä palvelemaan yleisemminkin. Tässä tarkoitettu informaatio olisi annettava ensinnäkin asianosaisen tiedustelun johdosta. Asianosaisen ei tarvitse tiedustelussaan osata käyttää esimerkiksi oikeita termejä, vaan tässäkin on noudatettava palveluperiaatetta. Ulosottomiehen olisi myös muulla tavoin huolehdittava merkityksellisen informaation antamisesta asianosaisille. Perusteluissa korostetaan, että tiedon saaminen ulosottoasian vaiheista on asianosaisten oikeusturvan, asian valvonnan ja yhteistyön edellytysten kannalta tärkeää.

Näin ollen B:n menettelyä onkin tässä arvioitava siltä kannalta, onko kirjalliseen tiedusteluun vastatessa annettu riittävä selvitys kaikista ulosottoimenpiteistä, jotta annettujen tietojen perusteella asianosainen voi arvioida menettelyn oikeellisuutta ja tarvetta turvautua oikeussuojakeinoihin. Näin ollen, kun vastauksesta on puuttunut asian kirjaamisesta ulosottovirastossa, täytäntöönpanon perusteiden vanhentumisen tarkastamista, varattomuusesteen perusteiden selvittämistä, määräaikaismoituksen lähettämättä jättämistä ja lain kohtia koskeva vastaus, on vastaus ollut puutteellinen.

Saatan käsitykseni neuvonnan puutteellisuudesta kihlakunnanvouti A:n ja kihlakunnanulosottomies B:n tietoon.

3.2

Velallisen asuinpaikan selvittäminen ja maksukehotuksen lähettäminen

Tuolloin voimassa olleen ulosottolain 1 luvun 19 §:n mukaan ulosottomiehen tulee toimia virkatehtävissään asianmukaisesti ja puolueettomasti. Täytäntöönpanotehtävät tulee suorittaa joutuisasti, tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti aiheuttamatta vastaajalle tai sivulliselle suurempaa haittaa kuin täytäntöönpanon tarkoitus vaatii. Ulosottomiehen tulee edistää vastaajan omatoimisuutta ja asianosaisten välistä sovinnollisuutta ulosottoasiassa sopivalla tavalla.

Asetuksen 6 §:ssä säädetään jatkoselvityksestä. Asetuksen 5 §:ssä tarkoitetussa perusselvityksessä saatujen tietojen perusteella vastaajan olinpaikan ja omaisuuden etsintää jatketaan, jos siihen on olosuhteet huomioon ottaen aiheutta. Vastaajan olinpaikan selvittämistä ja omaisuuden etsintää jatketaan osoite- ja puhelintietojen selvittämällä, yhteydenotolla, tapaamisella, ulosotto selvityksellä sekä muihin kuin 5 §:ssä tarkoitettuihin tietojärjestelmiin merkittyjen tietojen etsimisellä sekä muilla tiedusteluilta ja selvityksillä.

Saadun selvityksen mukaan asian saavuttua ensimmäisen kerran ulosottoon 18.12.2003 maksukehotus oli lähetetty väestötietojärjestelmässä olleeseen kantelijan osoitteeseen - - -. Täällä on väestötietojärjestelmästä tarkastettu, että nämä tiedot osoitteesta pitivät paikkansa.

Ennen 1.3.2004 ei ollut voimassa säännöksiä siitä, miten velallisen olinpaikkaa oli tarkemmin selvittävää. Ulosoton tietojärjestelmän osoitetiedot perustuivat väestötietojärjestelmän tietoihin. Lisäksi asiaa hoiti tuolloin nyttemmin jo eläkkeelle siirtynyt avustava ulosottomies, joten enemmän selvityksen saaminen häneltä ei ole ollut mahdollista.

Edellä esitetyn selvityksen perusteella katson, että minulla ei ole aihetta puuttua kanteluun tältä osin.

3.3

Palkan ulosmittaus 6.10.2004

B kertoo selvityksessään ulosmitanneensa velallisen palkan saatavan perimiseksi 6.10.2004 ja lähettäneensä työnantajalle maksukiellon. Tämän jälkeen hän oli ollut puhelimitse yhteydessä velalliseen. B:n 9.9.2008 antaman selvityksen mukaan ulosmittauksen ennakoilmoitus 28.9.2004 oli todennäköisesti viraston osoitteella, koska kaikilla velallisilla, jotka olivat ilman voimassa olevaa osoitetta, konvertioajossa 1.3.2004 vanhasta järjestelmästä uuteen järjestelmään siirryttäessä, viraston osoite merkittiin velallisen osoitteeksi. Väestötietojärjestelmän tietojen mukaan kantelijan osoite oli kuitenkin ollut 27.9.1995 alkaen - - -.

Tuolloin voimassa olleen ulosottolain 3 luvun 34 §:n mukaan toistuvaistulon ulosmittauksesta tulee antaa ennakoilmoitus, jos velallinen ei ole ulosmittaustoimituksessa läsnä. Ilmoitusta ei kuitenkaan tarvitse antaa, jos velallisen olinpaikkaa ei ole saatu selville tai on aihetta olettaa, että ilmoitus tuntuvasti vaikeuttaa täytäntöönpanoa.

Ulosottomenettelystä annetun valtioneuvoston asetuksen 5 §:n mukaan ulosottohakemuksen saavuttua paikalliselle ulosottoviranomaiselle selvitetään ulosottorekisterissä olevat vastaajaa koskevat tiedot. Jos ulosottorekisterissä ei ole vastaajaa koskevia tietoja tai ne eivät ole ajan tasalla, ulosoton tietojärjestelmässä olevan teknisen käyttöyhteyden avulla selvitetään väestötietojärjestelmään sekä veroviranomaisten, työvoimaviranomaisten, Kansaneläkelaitoksen ja Eläketurvakeskuksen tietojärjestelmiin merkityt vastaajan olinpaikkaa ja omaisuutta koskevat tiedot.

Asiassa ei ole saatu täyttä selvitystä siitä, miksi ulosoton tietojärjestelmässä oli siirryttäessä uuteen tietojärjestelmään merkitty kantelija velalliseksi ilman osoitetta. Syynä lienee ollut se, että aikaisempi maksukehotus oli postin mukaan palautunut merkinnöin, että kantelija oli tuntematon tässä osoitteessa. Tuolloin B on toimittanut ulosmittauksen varmistamatta osoitetietoja muista rekistereistä, esimerkiksi ulosottomenettelystä annetun asetuksen 5 §:n 2 momentin mukaisesti veroviranomaisilta, työvoimaviranomaisilta, Kansaneläkelaitokselta tai Eläketurvakeskukselta niiden tietojärjestelmistä tehdyin kyselyin. Asiassa on kuitenkin mielestäni otettava huomioon se, että palkan ulosmittauksen suorittamisajankohtana uusi ulosoton ULJAS-tietojärjestelmä ei toiminut kaikilta osin tyydyttävällä tavalla, joka vaikutti muun muassa kirjausten ja järjestelmästä tehtävien kyselyjen mahdollisuuteen.

Totean, että asiassa olisi ollut mahdollista selvittää velallisen osoitetta vielä muista asetuksen 5 §:n 2 momentissa tarkoitetuista rekistereistä ennen ulosmittauksen tekemistä ilman ennakoilmoitusta. Edellä esitetty selvitys huomioon ottaen tyydyn saattamaan tämän käsitykseni B:n tietoon.

3.4

Varattomuusesteen toteaminen 26.1.2005

B kertoo selvityksessään, että varattomuusmerkintä 26.1.2005 aiheutui siitä, että työnantaja kieltäytyi tilittämästä ja antamasta mitään tietoja kantelijan palkan maksusta ulosottovirastolle. B oli selvittänyt palkan laskijan menettelyä jo kantelijalle sähköpostitse antamassaan vastauksessa.

Tuolloin voimassa olleen ulosottolain 3 luvun 95 §:n 1 momentin mukaan jollei saatavalle ole kertynyt täyttä suoritusta (varattomuuseste) tai jollei myöskään velallisen olinpaikasta ole tietoa (varattomuus- ja tuntemattomuuseste), hakijalle on annettava sitä koskeva todistus.

Ulosottolain 4 luvun tuolloin voimassa olleen 18 d §:n mukaan jos pidätettäväksi määrätty rahamäärä todisteellisesti annetun maksukiellon vastaisesti maksetaan muulle kuin ulosottomiehelle tai jos palkan maksaja laiminlyö velvollisuutensa pidättää palkasta ja suorittaa ulosottomiehelle pidätettäväksi määrätyn osan velallisen palkasta, voidaan pidättämättä tai suorittamatta jätetty määrä välittömästi ulosmitata palkkaa maksavalta työnantajalta tai julkiselta yhteisöltä tai laitokselta. Asiassa ei ole saatu täyttä selvitystä siitä, miksei tuossa vaiheessa ollut ryhdytty edellä mainitun lainkohdan mukaisiin toimenpiteisiin pidätystä vastaavan määrän perimiseksi suoraan työnantajalta. Näin meneteltiin selvityksen mukaan keväällä 2007 saatavan tultua uudelleen ulosottoperintään.

Varattomuusesteen toteamisen edellytys edellä mainitun 3 luvun 95 §:n mukaan oli se, että saatavalle ei ole kertynyt täyttä suoritusta. Saadun selvityksen perusteella asiassa olisi ennen varattomuusesteen toteamista vielä tullut ryhtyä ulosottolain tuolloin voimassa olleen ulosottolain 4 luvun 18 d §:n mukaisiin toimenpiteisiin sen selvittämiseksi, oliko saatavan perimiseksi vielä kerrytettävissä ulosmittauksen kautta suoritusta. Ulosottomiehen, eli kihlakunnanvouti Murtomaan tehtäviin kuului tuolloin voimassa olleen ulosottolain 1 luvun 7 §:n ja ulosottoasetuksen 3 §:n (854/1996) 2 momentin mukaisesti valvoa maksukieltojen noudattamista.

Näin ollen kiinnitän A:n ja B:n huomiota menettelyn virheellisyyteen.

3.5

Palkan uusi ulosmittaus 31.5.2006

Asiakirjoista saatavan selvityksen mukaan hakija lähetti saatavan uudelleen ulosottoperintään 19.10.2005. B suoritti kantelijan palkan ulosmittauksen samalta työnantajalta 31.5.2006. Ulosmittauksen ennakoilmoitus oli ULJAS-tietojärjestelmän tulosten mukaan lähetetty 23.5.2006.

Kihlakunnanvouti A on selvityksessään todennut, että hän valvoi muun muassa avustavien ulosottomiesten palkan ulosmittauksia ja niistä annettuja maksukieltoja. Tässä tapauksessa hän oli todennut, että työnantajalta ei ollut tullut suorituksia. Työnantaja oli häneen yhteydessä ilmoittaen, että kysymyksessä oli väärä henkilö, jolloin hän oli ilmoittanut, että maksukiellon saajan on noudatettava ulosottoviranomaisen määräystä. Keväällä 2007 A oli alkanut valmistella toimenpiteitä työnantajaa vastaan. Asia kuitenkin peruutettiin hakijan toimesta.

Katson, että minulla ei ole aihetta epäillä A:n tai B:n menetelleen tämän saatavan uuden perinnän tai ulosmittauksen osalta lainvastaisesti tai laiminlyöneen velvollisuuttaan.

4

JOHTOPÄÄTÖKSET

Kaiken kaikkiaan kantelija katsoi, ettei täytäntöönpanoa hoidettu ulosottolain edellyttämällä tavalla viivytyksettä eikä asiaa ollut selvitetty riittävästi eikä edistetty asianosaisten välistä sovinnollisuutta.

Asiassa saatu selvitys ei mielestäni osoita, että perinnässä olisi muutoin menetelty virheellisesti kuin mitä olen edellä kohdassa 3.1 ja 3.3 todennut neuvonnan puutteellisuudesta ja velallisen osoitteen selvittämisestä ennakoilmoituksen lähettämistä varten. Olen lisäksi edellä kohdassa 3.4 todennut, että varattomuusesteen toteamiselle ei ollut tuolloin voimassa olleessa ulosottolaissa säädettyjä perusteita. Saatan nämä käsitykseni kihlakunnanvouti A:n ja kihlakunnanulosottomiehen B:n tietoon.